

КОЛІСНИЙ БІ-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ НАКОПИЧУВАЧ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Петров Л.М., к.т.н., Борисенко Т.М., аспірант

Одеський державний аграрний університет

Аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів на даний час, дозволяє стверджувати, що в колісних рушіях не використовувалося накопичення енергії. Авторами розроблено метод накопичення такої енергії в пружному елементі. З цією метою було створено лабораторну установку.

Світова тенденція світових виробників транспортних засобів спрямована на вдосконалення тягово-транспортних засобів з метою підвищення тягових можливостей колісних рушіїв. Нами, вперше, силовий потік між енергетичною установкою та опорною поверхнею здійснено за допомогою колісного рушія, при цьому силовий потік умовно виконаний у вигляді покриття змінної геометрії з обертанням по фазі якого накладають динамічне навантаження можливих нерівностей опорної поверхні.

Актуальність проблеми. Підвищення працездатності та забезпечення високого ККД мобільних енергетичних засобів, які працюють у важких умовах, світова тенденція пропонує застосовувати додаткові технологічні знаряддя. Методу застосування такого технологічного знаряддя, його розробки не існує, тому рішення проблеми являється актуальною.

Методика дослідження. Запропонований колісний рушії підпадає під дію двох енергій: кінетичної та потенціальної.

Кінетична енергія складається з двох складових:

T_1 – кінетична енергія пов'язаної з поворотом пружного важеля 1;

T_2 – кінетична енергія пов'язаної з рухом динамічної ваги 2.

$$T_1 = \frac{1}{2} \cdot I_1 \cdot \dot{\phi}_1^2, \quad (1)$$

де $I_1 = m_1 \cdot i_x^2$ – момент інерції пружного важеля відносно осі обертання;
 m_1 – вага стержня; i_x – радіус інерції стержня.

Динамічна вага здійснює плоский рух. При цьому миттєвий осередок швидкостей знаходиться у точці контакту з гребінкою

$$T_2 = \frac{m_2 \cdot \dot{S}^2}{2} + \frac{1}{2} \cdot I_2 \cdot \omega_2^2, \quad (2)$$

де $\omega_2 = \frac{\dot{S}}{R}$ – кутова швидкість динамічної ваги;

$I_2 = \frac{m_2 \cdot R^2}{2}$ – момент інерції динамічної ваги.

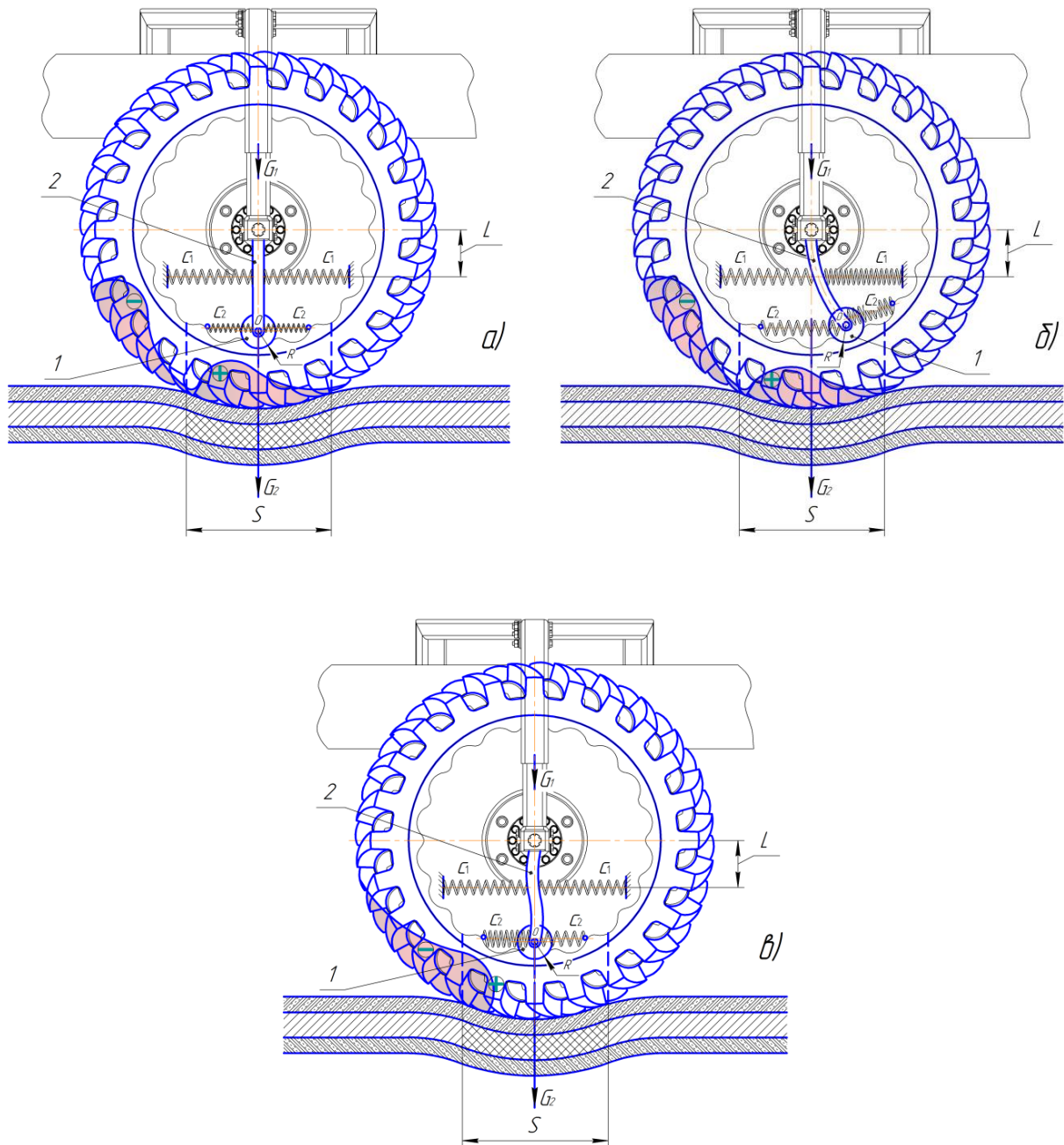

Рис. 1 – Колісний рушій з бі-енергетичним накопиченням, що має дві степені вільності – (а) положення з нульовим потенціалом енергії; (б) процес накопичення потенціальної енергії; (в) процес вивільнення потенціальної енергії: 1 – пружний важіль; 2 – динамічна вага.

За узагальнені координати приймемо:

φ – кут повороту пружного важеля 1;

c_1 – жорсткість пружного елемента;

c_2 – жорсткість взаємодії гребінки з динамічною вагою;

G_1 – гравітаційна вага від експлуатаційної ваги;

G_2 – гравітаційна вага від динамічної ваги;

S – переміщення центра колеса динамічної ваги 2 по дузі S .

Потенційна енергія бі-енергетичного колісного рушія обчислюємо як суму:

$$\Pi = \Pi_1 + \Pi_2, \quad (3)$$

де Π_1 – потенційна енергія сил ваги;
 Π_2 – потенційна енергія деформованого важеля.

$$\Pi_1 = G_1 + h_1, \quad (4)$$

де $h_1 = L - L \cdot \cos \varphi$ – вертикальне переміщення осередків ваги стрижня 1, так як коливання малі, тому розкладаючи $\cos \varphi$ у ряд:

$$\cos \varphi = 1 - \frac{\varphi^2}{2} + \frac{\varphi^4}{4} - \dots \text{ обмежуємося двома першими членами:}$$

$$\cos \varphi \approx 1 - \frac{\varphi^2}{2}. \quad (5)$$

Тоді отримуємо

$$h_1 = L \left(\frac{\varphi^2}{2} \right) = \frac{L \cdot \varphi^2}{2}. \quad (6)$$

$h_2 = R - R \cdot \cos \left(\frac{S}{R} \right)$ – вертикальне переміщення осередку О, динамічної ваги 2.

$$\cos \left(\frac{S}{R} \right) \approx 1 - \frac{S^2}{R^2 \cdot 2}; \quad (7)$$

$$h_2 = R_p \left(1 - 1 + \frac{S^2}{R^2 \cdot 2} \right) = n \cdot \frac{S^2}{2R}; \quad (8)$$

$$\Pi_1 = G_1 \cdot \frac{L \cdot \varphi^2}{2} + G_2 \cdot \frac{S^2}{2R}. \quad (9)$$

Знаходимо потенційну енергію пружних елементів. Враховуючи, що в положенні покою пружні елементи не деформовані, отримуємо залежність.

$$\Pi_2 = \frac{1}{2} \cdot 2 \cdot c_1 \cdot \lambda_1^2 + \frac{1}{2} \cdot 2 \cdot c_2 \cdot \lambda_2^2, \quad (10)$$

де $\lambda_1 = L \cdot \varphi$ – деформація пружини жорсткості c_1 ;
 $\lambda_2 = 2 \cdot R \cdot \varphi - S$ – деформація пружини жорсткості c_2 .

$$\begin{aligned} \Pi_2 = & \frac{1}{2} \cdot 2 \cdot c_1 \cdot L^2 \cdot \varphi^2 + \frac{1}{2} \cdot 2 \cdot c_2 \cdot (2R \cdot \varphi - S)^2 - \frac{1}{2} \cdot 2 \cdot c_2 \cdot S^2 + \\ & + 4 \cdot c_2 \cdot R \cdot \varphi \cdot S + c_2 \cdot S^2. \end{aligned} \quad (11)$$

Для бі-енергетичного колісного рушія рівняння Лагранжа II роду мають вигляд:

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{\varphi}} \right) - \frac{\partial T}{\partial \varphi} = - \frac{\partial \Pi}{\partial \varphi}; \quad (12)$$

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{S}} \right) - \frac{\partial T}{\partial S} = - \frac{\partial \Pi}{\partial S}. \quad (13)$$

Обчислюємо похідні

$$\frac{\partial T}{\partial \varphi} = 0; \quad \frac{\partial T}{\partial S} = 0;$$

$$\frac{\partial T}{\partial \dot{\varphi}} = a_{11} \dot{\varphi} + a_{12} \cdot \dot{S}^2; \quad \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{\varphi}} \right) = a_{11} \cdot \ddot{\varphi} + a_{12} \cdot \ddot{S}; \quad \frac{\partial \Pi}{\partial \varphi} = c_{11} \cdot \varphi + c_{12} \cdot S;$$

$$\frac{\partial T}{\partial \dot{S}} = a_{22} \cdot \dot{S} + a_{12} \cdot \dot{\varphi}; \quad \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{S}} \right) = a_{22} \cdot \ddot{S} + a_{12} \cdot \ddot{\varphi}; \quad \frac{\partial \Pi}{\partial S} = c_{22} \cdot S + c_{12} \cdot \varphi.$$

Шляхом складних математичних перетворень отримуємо часне рішення рівнянь у вигляді:

$$\varphi = A_{\varphi} \cdot \sin(kt + \beta); \quad (12)$$

$$S = A_S \cdot \sin(kt + \beta). \quad (13)$$

де a_{11}, a_{12}, a_{22} – конструктивні параметри;
 A_{φ}, S_{φ} – амплітуди головних коливань;
 k – частота вільних коливань;
 β – початкова фаза коливань.

Рівняння, які визначають перше головне коливання:

$$\varphi_1 = A_{\varphi_1} \cdot \sin(kt + \beta_1); \quad (14)$$

$$S_1 = A_{S_1} \cdot \sin(kt + \beta_1). \quad (15)$$

Рівняння, які визначають друге головне коливання:

$$\varphi_2 = A_{\varphi_2} \cdot \sin(kt + \beta_2); \quad (16)$$

$$S_2 = A_{S_2} \cdot \sin(kt + \beta_2). \quad (17)$$

Загальне рішення диференціальних рівнянь представляє собою суму часних рішень:

$$\varphi = \varphi_1 + \varphi_2 = A_{\varphi_1} \cdot \sin(kt + \beta_1) + A_{\varphi_2} \cdot \sin(kt + \beta_2); \quad (18)$$

$$S = S_1 + S_2 = A_{S_1} \cdot \sin(kt + \beta_1) + A_{S_2} \cdot \sin(kt + \beta_2). \quad (19)$$

Результати досліджень. Згідно цих досліджень нами був розроблений та побудований для проведення експериментальних досліджень лабораторна установка транспортного засобу з колісним рушієм довантажений динамічною вагою рис. 2, 3.

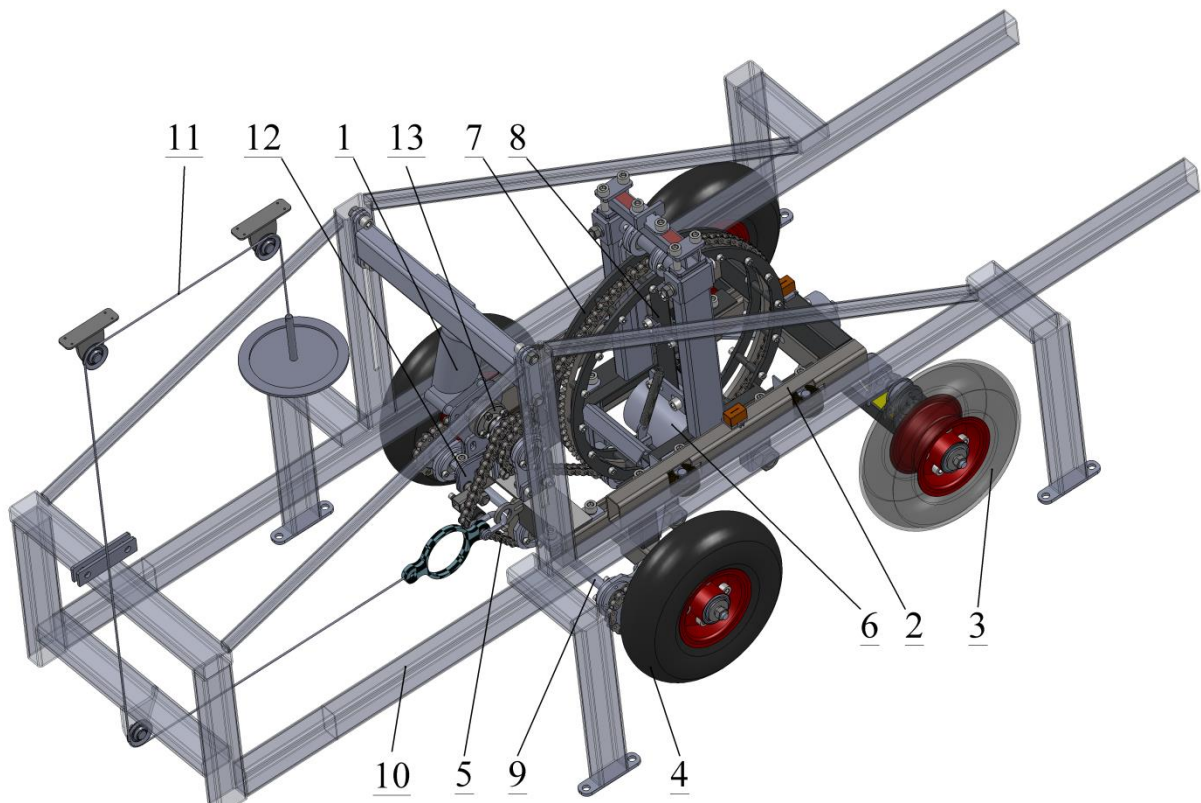

Рис. 2 – Макет лабораторної установки з колісним рушієм довантажений динамічною вагою: 1 – електродвигун; 2 – рама теліжки лабораторної установки; 3 – колесо відоме; 4 – привідне колесо; 5 – ланцюг; 6 – ваги динамічні; 7 – диск шаблон з імітаційними нерівностями; 8 – пружний елемент; 9 – привідна вісь коліс; 10 – направляюча рама лабораторної установки для підтримання прямолінійного руху; 11 – натяжна станція; 12 – натяжна станція привідного ланцюга лабораторної теліжки; 13 – напівмуфта приводу лабораторної теліжки.

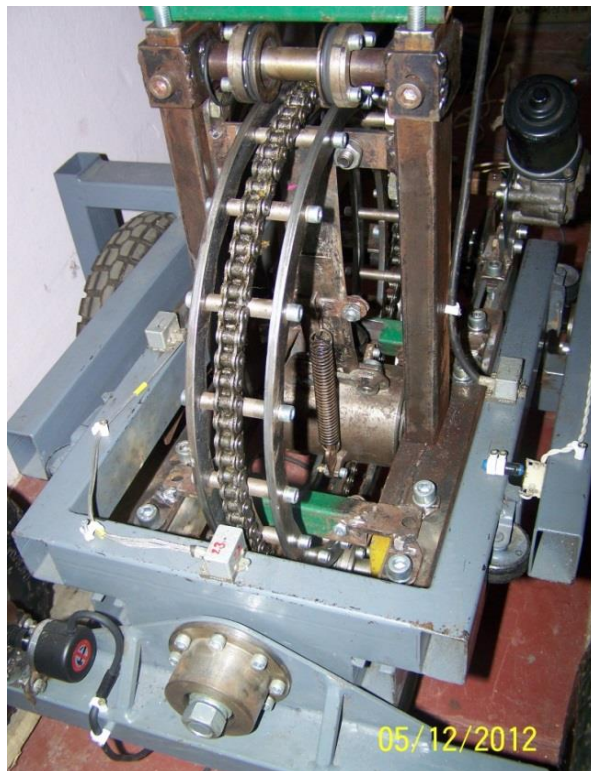

Рис. 3 – Загальний вигляд теліжки лабораторної установки з начіпним обладнанням для випробування ходової системи автомобіля

Список використаних джерел

1. Яблонский А.А. Курс теоретической механики. Часть 2. Динамика. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. школа, 1966. – 411 с.
2. Яблонский А.А., Норейко С.С. Курс теории колебаний. – 3-е изд., стер. – СПб.: Лань, 2003. – 256 с.

Аннотация

КОЛЕСНЫЙ БИ-ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ НАКОПИТЕЛЬ ТРАНСПОРТНОГО СРЕДСТВА

Петров Л.Н., Борисенко Т.Н.

Анализ исследований отечественных и зарубежных авторов в настоящее время, позволяет утверждать, что в колесных движителях не использовалось накопления энергии. Авторами разработан метод накопления такой энергии в упругом элементе. С этой целью было создано лабораторную установку.

Abstract

WHEEL BI-ENERGY DRIVE VEHICLE

L. Petrov, T. Borisenco

Analysis of studies of national and international authors to present, suggests that the paddle wheels not used energy storage. The authors have developed a method of accumulation of energy in the elastic element. For this purpose he established a laboratory setting.